

Eläköityvä professori Pekka Ruohotie:

”Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen tule- vat syrjäyttämään nykyisenlaisen tutkintojärjestelmän”

Tampereen yliopiston ammattikasvatuksen professori Pekka Ruohotie ennustaa jäädessään eläkkeelle, että 2030-luvulle tultaessa nykyisenlainen tutkintojärjestelmä on jäänyt historiaan. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen merkitys korostuu tulevaisuudessa entisestään, mutta tunnustettavaa osaamista ei hankita enää pelkästään kouluttautumalla jossakin oppilaitoksessa, vaan ammatillista pätevöitymistä voi tapahtua yhtä hyvin erilaisissa työtehtävissä, virtuaalisissa vertaisverkostoissa kuin järjestö- ja kansalaistoiminnassakin.

Ruohotien mukaan jatkossa ei välttämättä ole enää olemassa nykyisessä muodossa sellaisia kiinteitä tutkintoja, joita on totuttu suorittamaan ammatillisissa oppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa tai yliopistoissa.

Niiden sijaan meillä on järjestelmä, joka mahdollistaa elinikäisen oppimisen erilaisissa paikoissa. Yhteisöllinen

tiedon rakentaminen ja taito toimia verkostoissa ovat hallitsevassa asemassa. Ammatillinen ura rakentuu moduuleista, jotka voivat lähtökohdiltaan poiketa toisistaan huomattavasti.

- Siellä on toki tutkinnon osia ja sisältöjä, joita on pakko hoitaa teoreettisemmassa osaamisympäristössä. Se jää kenties yliopistojen tehtäväksi, Ruohotie pohtii.

- Titteleitä ei samalla tavalla painoteta. Se, missä osaaminen on hankittu, ei ole enää olennaista vaan se, onko sitä osaamista ylipäätään.

Jo tällä hetkellä osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ovat nousseet koulutuspoliittisen keskustelun keskiöön. Ruohotie korostaa kuitenkin muutoksen verkkaisuutta. Erityisesti yliopistoissa aiheesta tullaan käymään pitkään asenteellista vääntöä.

- Yhteiskunnalliset asenteet ovat jäykkiä. Opintojen hyväksi lukeminen on kovin nihkeätä. Vaativathan monet yliopistot vielä opiskelijoiltaan jossakin toisessa yliopistossa läpäistyt metodiopinnot suoritettaviksi niiden omien kou-

- Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ovat nousseet koulutuspoliittisen keskustelun keskiöön, Pekka Ruohotie toteaa.

lutusohjelmien mukaisesti uudestaan.

Ruohotie olisi toivonut, että korkeakoulut olisivat lähteneet paljon rohkeammin lukemaan opiskelijoidensa aiempia suorituksia hyväksi kuin sitten lopulta on tapahtunut. Tai että teknillisessä opistossa aikoinaan hankitulle insinööri-tutkinnolle olisi annettu sille kuuluva arvo ja hyöty.

- Kukaan meistä ei osaa ennakoida, minkälaista osaamista tarvitaan 10 vuoden päästä. Koko ajan on rakennettava uudestaan arviota siitä, millaisia taitoja tarvitaan erilais-

sa työtehtävissä. Työntekijän on oltava valmis uusiutumaan ja paikkaamaan tarvittaessa omaa osaamistaan.

Ensimmäinen alan professuuri maassa

Pekka Ruohotie jää eläkkeelle virastaan joulukuussa 65-vuotiaana. Tampereen yliopistoon perustettu ammattikasvatuksen professorin virka, johon hän tuli valituksi jo vuonna 1983, oli ensimmäinen laatuaan Suomessa. Perustamisen mahdollisti Hämeenlinnan kaupungin tekemä lahjoitus.

Ruohotie on toiminut virassaan kaiken aikaa Hämeenlinnasta käsin. Hän johti vuonna 1991 perustettua Ammattikasvatuksen tutkimuskeskusta, myöhemmin Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskusta (AKTKK). Keskus lunasti pian perustamisensa jälkeen itselleen itsenäisen tulosityksikön aseman.

- Meillä työskenteli parhaimmillaan 2000-luvun alkupuolella noin 35 työntekijää, joista vain 4 toimi budjettivirassa. Kaikki muut olivat talossa ulkopuolisen rahoituksen turvin, Ruohotie ker-
too.

AKTKK koulutti pieneen kokoonsa nähden uskomattoman määrän maistereita, lisensiaatteja ja tohtoreita. Koulutuksen vaikuttavuus ulottui laajalle, koska opiskelijat olivat aktiivisia työ- ja elinkeinoelämän toimijoita ja usein merkittävässä asemassa yrityksissä tai erilaisissa koulutusorganisaatioissa.

Yksi AKTKK:n suurimmista menestystarinoista oli ammatilliseen aikuis-
koulutukseen liittyvä TUKEVA-hanke (1998-2007), joka edisti elinkeinoelä-

män ja aikuisoppilaitosten yhteistyötä parantamalla henkilöstön ja organisaatioiden valmiuksia. TUKEVA-opinnoissa oli mukana yhteensä 1 600 opiskelijaa. Yliopistollisista koulutuksista kasvatustieteen alalla vastanneessa AKTKK:ssa suoritettiin hankkeeseen liittyen yhteensä lähes 150 akateemista tutkintoa.

Ruohotie on hyvin ylpeä siitä työstä, joka hänen johtamassaan tutkimuskeskuksessa tehtiin epälineaaristen tutkimusmenetelmien kehittämisen ja mallinnuksen hyväksi. Tänä päivänä tieteellistä tutkimusta halutaan tehdä yhä enemmän tutkittavan ilmiön ehdoin, jottei virheellisillä menetelmällisillä välinnoilla vääristetä tutkimustulosta.

- Erikseen on mainittava 2000-luvun alussa käynnistämämme huippuosaamisen tutkimus, johon on hankittu mittava tutkimusaineisto. Se on herättänyt paljon kansainvälistä kiinnostusta ja on myös laajentunut kansainväliseksi projektiksi.

- Ammatillisen huippuosaamisen mallintamisesta on edetty tutkimuksen nykyvaiheeseen, jossa haetaan huippuosaamiseen johtavia kehityspolkuja, Ruohotie täsmentää.

Teoriaa ja käytäntöä on nivottava yhteen

Ruohotie oli perustamassa käsillä olevaa, Ammattikoulutuksen tutkimusseuran OTTU:n julkaisemaa Ammattikasvatuksen aikakauskirjaa. Aikakauskirjan tarkoitus oli palvella erityisesti ammattikasvatuksen tutkijoita, ammattikorkeakouluja ja toisen asteen ammatillisten oppilaitosten opettajia.

Pekka Ruohotien pitkä yliopistoura

Seuvaavassa käydään Pekka Ruohotien harvinaisen pitkää yliopistouraa läpi lyhyesti. Hän aloitti empiirisen kasvatustieteen apulaisprofessorina Tampereen yliopistossa 1977. Ruohotie valittiin ammattikasvatuksen professoriksi jo 1983, mutta pitkäksi venyneen valitusprosessin takia hän astui pysyvään virkaan vasta vuoden 1987 alussa.

Ruohotie on ollut vierailevana professorina Simon Fraser Universityssä Kanadassa 1992–1993. Tampereen yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan dekaanina hän työskenteli 1995–1998. Vuodet 2006–2007 hän toimi Tampereen yliopiston kasvatustieteiden laitoksen johtajana. Hänet nimitettiin 2006 myös Tallinnan yliopistoon ammattikasvatuksen professoriksi, mistä tehtävästä hän on luopunut tänä vuonna.

Suomen Akatemian kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnan jäsen Ruohotie on ollut kaksi kautta vuosina 2007–2012. Hän on toiminut myös puheenjohtajana toimikunnan omassa työvaliokunnassa, missä tutkimushankkeiden rahoituspäätökset valmistellaan hyvin pitkälle.

Ruohotielle on myönnetty Suomen Kulttuurirahaston Hämeen rahaston palkinto ammattikasvatuksen ja sen tutkimuksen kehittämisestä vuonna 2005. Hänelle luovutettiin Suomen Valkoisen Ruusun I luokan ritarimerkki 1997.

Ruohotien johtama AKTKK valittiin kansainväliseksi ammattikasvatuksen UNESCO-UNEVOC-keskukseksi vuonna 2007.

Pekka Ruohotie on toiminut Ammattikasvatuksen aikakauskirjan päätoimittajana vuosina 1999–2009. Hänen kirjallinen tuotantonsa on laaja ja käsittää noin 300 tieteellistä julkaisua.

Professori Pekka Ruohotien kiireelliset aikataulut hellittävät eläkepäivien myötä.

Ruohotie toimi aikakauskirjan päätoimittajana vuosina 1999–2009. Hänen mielestään julkaisu on onnistunut hyvin tärkeimmässä tavoitteessaan: ajankohtaisen tutkimustiedon saattamisessa tietoa tarvitseville. Julkaisu on myös löytänyt paikkansa alan tutkijoiden ja kehittäjien keskuudessa.

Aikakauskirjassa on seurattu alusta lähtien aktiivisesti ammattikorkeakouluuudistusta, johon myös Ruohotie oli keskeisesti vaikuttamassa. Hän oli Korkeakoulujen arviointineuvoston jäsen vuosina 1996–1999 ja toimi ammattikorkeakoulujen toimilupajaoston puheenjohtajana. AKTKK osallistui ammattikorkeakoulujen rehtoreiden ja muun henkilökunnan jatkokoulutukseen.

Ruohotien mielestä ammattikorkeakoulu on vakiinnuttanut hyvin asemansa. Hän pitää tärkeänä sitä, että ammattikorkeakoulut säilyttäisivät oman profiilinsa eivätkä pyrkisi suuremmissa määrin jakamaan koulutustehtävänsä yliopistojen kanssa.

- Ammatillinen osaaminen tarvitsee aina vahvaa ammatillista kytkentää. Samoin vaaditaan teorian ja käytännön kovaa nivomista yhteen. Siinä ammattikorkeakoulut ovat tähän asti onnistuneet erinomaisesti.

- Kun olin hoitamassa heidän jatkotutkintojaan ja otin vastaan opinnäytteitä, huomasin, että painottaessaan tutkimuksissaan voimakkaasti soveltavaa näkökulmaa he kykenivät parhaiten rikastamaan koulutusjärjestelmäämme.

Kyseenalaistamisen taito ja avoimuus muutoksille

Kun Tampereen yliopisto strategisen linjauksensa mukaisesti siirsi Hämeenlinnasta omat toimintonsa pois viime kesänä, opettajankoulutuslaitoksen lisäksi Tampereelle muutti myös AKTKK:n henkilökunta. Vaikka AKTKK lakkasikin olemasta fyysisenä laitoksena, ammattikasvatuspainotteinen tutkimus tulee jatkumaan kasvatustieteiden yksikössä.

- Ammattikasvatuksen professuuri säilyy samansisältöisenä kuin ennenkin. Virka laitetaankin hakuun ensi vuoden alussa.

Ruohotie toivoo, että ammattikasvatusta näkyisi myös yliopiston opetustarjonnassa enemmän. Sen tulisi näkyä maisteriohjelman nimessä jatkossakin. Tampereella on haluttu profiloitua elinikäisen oppimisen idealla, jossa myös ammattiosaamisella on keskeinen rooli.

- Ammattikasvatusta viedään eteenpäin luonnollisesti toisenlaisella konseptilla kuin aiemmin. Se, että sellainen on mahdollista, on vain osoitus ammatikasvatuksen elinvoimaisuudesta ja muuntautumiskyvystä.

Ruohotie ei halua lähteä ohjeistamaan seuraajaansa. Hän on itse kuitenkin pyrkinyt uransa aikana toimimaan tavalla, jossa on ollut hyvin vähän sellaista kiinnilyötyä, mitä ei olisi voinut muuttaa tai kyseenalaistaa.

- Toivonkin, että seuraajani noudattaisivat toiminnassaan sitä vahvaa kyseenalaistamisen halua ja avoimuutta lähteä uusille urille, mitä itse olen työssäni pitänyt tärkeänä.

Ruohotie on korostanut aina elämäntietoa, jossa koulutus on osa elämäntietä oppimista ja kasvua ihmisenä. Hänen mielestään ammattien sijaan voisi puhua elämäntietä.

- Elämäntieto on enemmän kuin ammattiin sitoutuminen. Toivottavasti voimme olla mahdollisimman pitkään aktiivisia toteuttaessamme omaa elämäntietä.

Pekka Ruohotie jää eläkkeelle hyvällä mielin. Hän ei toistaiseksi sitoudu koulutustehtäviin, mutta teroittaa kynänsä kirjoituspöydälle valmiiksi sitä hetkeä varten, kun tulee kirjoittamisen aika. Juuri nyt hän kuitenkin haluaa antaa aikaansa omille lastenlapsilleen, joiden kasvamisen seuraaminen on rikastanut hänen elämäntietä tavattomasti. Se on juuri nyt hänen tärkein elämäntietä.

Markku Tasala